

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และสำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนสามเสน เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทร. 0-2242-5900 ต่อ 5751

เรื่อง ชุมชนที่ยั่งยืน

ผู้เรียบเรียง นางสุรัสวดี จันทร์บุญนะ วิทยากรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ

ออกอากาศ มีนาคม 2566

ภายใต้ความแปรปรวนของภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นทำให้เกิดกระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนต่าง ๆ การนำแนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนและการสร้างความยั่งยืนของชุมชนในด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลให้ประชาชนสามารถใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างสงบสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี ลดความเสี่ยงในการเกิดภัยพิบัติและภัยธรรมชาติ อีกทั้งเป็นการผลักดันให้ประเทศสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสมต่อไป ซึ่งปัจจุบันพบว่า ชุมชนหลายแห่งสามารถพัฒนาชุมชนภายใต้แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จทำให้ชุมชนนั้น ๆ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประชาชนวัยทำงานที่ออกจากถิ่นฐานเพื่อไปทำงานทำในเมืองใหญ่ตัดสินใจกลับมาทำงานและใช้ชีวิตในชุมชนอีกครั้งหนึ่ง โดยชุมชนตัวอย่างที่มีการพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และสร้างความเป็นชุมชนต้นแบบมีอยู่หลายชุมชน ดังนี้

1. ชุมชนกุดหมากไฟ ตำบลกุดหมากไฟ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ดำเนินการจัดการป่าร่วมกันในลักษณะเครือข่ายป่าชุมชนกระจายรอบพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติภูเก้าภูพานคำเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน เช่น ด้านอาหาร ยา สมุนไพร และการเก็บหาของป่า เป็นต้น และมีแผนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงประวัติศาสตร์ ยิ่งส่งเสริมให้ป่าชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์จนเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญในการหล่อเลี้ยงประชาชนในพื้นที่ตำบลกุดหมากไฟเพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค ตลอดจนทำการเกษตรกรรม นอกจากนี้ ชุมชนยังมีการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านเวทีประชุมสัญจรตำบลที่จัดขึ้นทุกเดือน และหากมีปัญหาเฉพาะที่สำคัญจะมีการประชุมเพื่อร่วมกันแก้ไข และดำเนินการในรูปแบบเครือข่าย ตลอดจนมีกฎกติกาสำหรับการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากป่าชุมชน เช่น

- 1) ห้ามตัดไม้ทำลายป่าทุกชนิดในเขตป่าชุมชน
- 2) ห้ามเผาป่าในเขตป่าชุมชน
- 3) ห้ามล่าสัตว์ป่าทุกชนิด
- 4) ห้ามบุกรุกพื้นที่ในเขตป่าชุมชน
- 5) ห้ามเก็บหน่อไม้และของป่าในช่วงเดือนกันยายนเพื่อต้องการให้หน่อไม้ได้เจริญเติบโตและแตกหน่อ
- 6) ห้ามเททิ้งขยะในเขตป่าชุมชน และ
- 7) ห้ามนำต้นกล้วยไม้ออกจากป่าชุมชน เป็นต้น

2. ชุมชนวังห้ว อำเภอแกลง จังหวัดระยอง มีการสร้างสิ่งแวดล้อมรอบบ้านให้น่าอยู่โดยมีการจัดการมลภาวะที่เกิดจากขยะอย่างเป็นระบบ ร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาขยะอย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรม

ในชุมชนให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการลดขยะตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง ซึ่งปัจจุบันชุมชนสามารถจัดการปัญหาขยะได้เต็มรูปแบบจนสามารถยกระดับสู่ “ชุมชนต้นแบบ” ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และเป็นชุมชนที่เข้มแข็งสามารถบริหารจัดการตัวเองได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ยังมีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ด้านการจัดการขยะให้กับผู้นำชุมชนเพื่อปรับเปลี่ยนแนวคิดและเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านกระบวนการรวมถึงการจัดทำโครงการธนาคารขยะภายในชุมชน โดยนำนโยบาย “ไม่มีถังขยะ” อยู่หน้าบ้าน ซึ่งทุกครัวเรือนจะผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับขยะมาเป็นอย่างดีตั้งแต่การคัดแยกขยะภายในบ้านโดยมีการกำหนดวันเวลาสำหรับทิ้งขยะแต่ละประเภท เช่น ขยะอินทรีย์จำพวกเศษอาหารต่าง ๆ สามารถนำมาวางไว้หน้าบ้านทุกวัน ตั้งแต่เวลา 17.30 นาฬิกา เป็นต้นไป จากนั้นจะมีรถขยะมาเก็บเพื่อนำไปทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ขยะทั่วไปที่ผ่านการคัดแยกแล้วให้นำมาวางหน้าบ้านในเวลา 06.00–08.00 นาฬิกา ทุกวันจันทร์และวันพฤหัสบดี ส่วนขยะอันตรายประเภทหลอดไฟ ถ่านไฟฉาย และกระป๋องสารเคมีจะมีจุดทิ้งที่ชุมชนจัดเตรียมไว้เพื่อนำมาคัดแยกและกำจัดต่อไป เป็นต้น

จากการดำเนินโครงการสร้างความยั่งยืนของชุมชนด้านการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้สะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือของประชาชนในชุมชนเพื่อมุ่งสู่ “ชุมชนที่ยั่งยืน” ผ่านกิจกรรมที่ประชาชนร่วมกันออกแบบกลไก มาตรการ และกติกาในการป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น อีกทั้งมีการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันเพื่อช่วยสร้างความร่วมมือในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังมากขึ้น โดยปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน คือ 1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) การสร้างเสริมความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายประชาชน และ 3) การพัฒนาศักยภาพของผู้นำและประชาชนในชุมชน ผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้ได้รับผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้ชุมชนอื่นสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สภาพพื้นที่และบริบทของแต่ละชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงเพื่อสร้างความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- การเคหะแห่งชาติ ชู “ชุมชนวังหัว” จ.ระยอง ต้นแบบการจัดการขยะแบบยั่งยืน แพลงขยะสู่การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และเป็นอยู่ที่ดีให้ทุกคนในชุมชน. (2565). สืบค้น 8 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/advertorials/biz2u/3501>
- “กุดหมากไฟ” ชุมชนต้นแบบการเรียนรู้ ผู้นำอนุรักษ์น้ำ ป่า ธรรมชาติ. (2565). สืบค้น 8 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://www.thaipost.net/hi-light/262403/>
- นรินทร์ ดำรงชัย. (2561). แนวทางการสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนไทยภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช, 31(1), 92–107
- วิฑูรย์ สิมะโชคดี. (20 ตุลาคม 2565). ชุมชนที่ยั่งยืน. สืบค้น 7 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/health/social/1033260>